Speech Paul Rosenmöller GroenLinks Congres

12 januari 2002

Congres,*

Om maar met de deur in huis te vallen. De allerbeste wensen voor dit nieuwe jaar. Een belangrijk jaar, met twee verkiezingen. 6 maart lokaal, 15 mei landelijk. 4 jaar geleden hebben we onze positie overal versterkt.De vraag is: kunnen we dat vasthouden of ons misschien nog verder versterken?

Voor sommigen leek dat lang vanzelfsprekend.Maar dat was het niet en dat is het niet.We zullen er nog flink tegenaan moeten.Het afgelopen half jaar was niet makkelijk. Het drama rond Tara was bijna niet te verzinnen. We hebben naar eer en geweten gehandeld. Maar de oordelen waren soms wel erg hard.Te hard, zeg ik tegen enkelen.

Afghanistan bracht ons in een lastige positie.Het ging niet om de strijd tegen terreur of terrorisme als zodanig.Het ging vooral om de middelen waarmee en de manier waarop die strijd werd en wordt gevoerd.

Want 11 september verdient geen onderschatting.Maar het verdient meer nuance dan: je bent voor ons of voor de terroristen.Toch waren we onvoldoende duidelijk. Laten we dan tenminste daar duidelijk over zijn.

Een beetje kritisch naar jezelf kijken gebeurt niet zo vaak in de politiek. Een 11 jarige moet daar van leren en dat doen we ook.En wie snel volwassen wil zijn zal ook snel moeten leren.

Maar ook anderen hebben nog wat te leren.De voedingsbodem waarop terreur kan gedijen verdient een krachtige aanpak. Het conflict in het Midden Oosten schreeuwt om een oplossing. Het geweld over en weer is afschuwelijk en perspectiefloos. Maar naast een veilig en vreedzaam Israël hoort een

levensvatbare Palestijnse staat.Amerika en Europa moeten dat Sharon duidelijk maken.Die druk moet worden opgevoerd.

Maar hoe het ook zij:Wij hebben kennis gemaakt met één van de ijzeren wetten in de politiek:Je komt allemaal een keer aan de beurt.Maar voor mij is wel de belangrijkste les:Laat het vooral een hele tijd duren voor het weer zo ver is!Daar gaan wij dus met elkaar voor zorgen.

Dit jaar biedt daar alle mogelijkheden voor. De balans van 8 jaar Paars wordt opgemaakt.De agenda van de toekomst wordt ingevuld. Daar wil ik het vandaag vooral over hebben.Paars bracht ons een aantal goede zaken.

Het homohuwelijk is het vermelden waard.Dat geldt ook voor de nieuwe zorgvuldige euthanasiewet.Ons initiatief, het recht op een deeltijdbaan, is een feit.

Maar Paars was ook graaiende ondernemers, verouderde scholen en wachtende patiënten.Paars was ook verloedering van milieu, natuur en leefomgeving.Paars stond voor een terugtredende overheid; ruim baan voor de markt.Paars was bovenal lage belastingen, dus ook lage investeringen.Paars was gericht op de kwantiteit van de groei, niet op de kwaliteit van de samenleving.Dat kun je nog sterk noemen, maar niet sociaal!Dat was dus niet het goede evenwicht.Daarom zeggen wij: 8 jaar Paars was meer dan genoeg.

Paars stond voor een ‘ieder voor zich’ politiek.Mensen werden vooral aangesproken als consument, als calculerende burger.Het mensbeeld waarin het appèl op het ‘eigen-ik’ centraal staat is niet het onze.

Het accentueert de verschillen en verschillen kunnen makkelijk ontsporen.Het kille neoliberale mensbeeld is van de vorige eeuw

Wij willen mensen ruimte geven eigen keuzes te maken.Wij willen mensen aanspreken op hun betrokkenheid en solidariteit.Wij willen dat mensen een sleutelrol spelen bij de inrichting van de samenleving.Bij dat mensbeeld hoort een uitdagende overheid.Herstel van het rechtsgevoel is daarbij een eerste vereiste.Dat drugskoeriers met vele kilo's cocaïne worden vrijgelaten klopt natuurlijk niet.Dat frauderende bouwondernemers er bij minister Korthals met een schikking afkomen tart dat rechtsgevoel. Vermeend treedt wel hard op. Maar dan gaat het ook om mensen in de bijstand.Dat noem ik onvervalste klassenjustitie.

Een ander voorbeeld is de omgang met ‘witte illegalen’.Dat zit me al jaren hoog.Ze mogen hier niet zijn. Krijgen dus geen status.Ze mogen hier wel werken.En betalen dus gewoon belasting. Een overheid die mensen wel kent voor het gewin maar niet voor de rechten is zeer, zeer inconsequent.Deze moderne vorm van uitbuiting moet eens afgelopen zijn.

Het gaat om een beperkte groep.Daarvoor past een eenmalig generaal pardon.Wij willen dat de ‘witte illegalen’ een definitieve status krijgen.

Een vernieuwde overheid moet durven experimenteren.Om mensen zelf geld en dus keuzevrijheid te geven.Bijvoorbeeld om de route naar betaald werk te vinden.Bijvoorbeeld om snel kinderopvang te vinden.Bijvoorbeeld om de bureaucratie en wachtlijsten in de zorg te omzeilen. Wij willen dus niet minder overheid maar vooral een andere overheid. Een overheid die de kracht van mensen en hun organisaties stimuleert en benut. Een overheid die de uitvoering van maatschappelijke kerntaken en functies waarborgt. Een overheid die respect afdwingt. Een overheid waarvoor het prettig is te werken.

Maar Paars deed de overheid in de aanbieding. Van sociale zekerheid tot zorg. Van elektriciteit tot openbaar vervoer. Onbezonnen werd gekozen voor de markt. Niet nagedacht werd er over de verhouding tussen markt, overheid en de burger zelf. En zo werd marktwerking een dogma.

De onbezonnen Paarse marktideologie was er ook op het spoor. Nou dat hebben we geweten de afgelopen periode.Verzelfstandiging, vergangscontract, prestatiecontract, verbeterplan. Met een resultaat: Minder treinen en meer vertraging. Minder service, meer ergernis.Met dank aan de machinisten Netelenbos en Huisinga.Maar de pet van de machinist past niet iedereen. Terecht is de directie ontslagen.

Wie zich zo van z'n personeel vervreemd is geen vertrouwen waard.Maar Netelenbos komt te makkelijk weg. Paars heeft er echt een zootje van gemaakt.Eerst verzelfstandigen en dan privatiseren.Vervolgens toch maar niet privatiseren.Geen wettelijke verankering van de rol van NS en overheid.Maandenlang riep zij niets te kunnen doen. Nu kan het ineens wel.Wie het spoor zo bijster is, kan natuurlijk ook geen trein op tijd laten rijden. Veel vertraging komt ook door achterstallig onderhoud. Dat is rechtstreeks de minister verwijtbaar. Is minister Netelenbos bereidt haar lot te verbinden aan snelle verbeteringen? Ook zij heeft haar aandeel, ook dat vraagt om actie. Als die uitblijft is zij voor ons uitgerangeerd. Dan kan zij niet terugkeren als minister van het spoor.

In de gezondheidszorg was het al niet veel beter. De rechter moest er aan te pas komen om zorg te garanderen. Zowel voor thuiszorg als gehandicaptenzorg. De wachtlijsten zijn onverminderd lang En dan de problemen op de intensive care. Er wordt gesproken over onnodige slachtoffers. Maar je gezondheid behoort toch tot het hoogste goed.

Niet bij Paars; dat moet na 15 mei anders! Precies daar zit 'm de kern van onze kritiek. Publieke waarden zijn door Paars in de uitverkoop gedaan. En met een mooi loonstrookje koop je dat vandaag de dag niet meer af.Private rijkdom en publieke armoede vragen echt om een nieuw evenwicht.

Er zijn er meer die dit zien. Pim Fortuyn is er één van. Ik begrijp mensen die zich uit woede wenden tot een nieuwkomer.Hij kan het ongenoegen goed bespelen. Hij kan het ongenoegen slecht beantwoorden. Fortuyn is een eendagsvlieg zonder oplossingen. Hoe groot zijn zwerm ook wordt ze zullen snel alle kanten opvliegen. De milieuproblemen zijn volgens hem al opgelost. Daar zullen we

hem dus niet over horen, een schrale troost. Hij is goed in verdeel en heers. En dat staat mij zeer tegen. Zijn kruistocht tegen de Islam is al gauw een kruistocht tegen de Islamieten. Zijn asielbeleid is strijdig met elk internationaal verdrag. Populisme zonder perspectief voegt niet veel toe in Den Haag. Stop dus de Berlusconi van de lage landen. Fortuynlijk Nederland is geen Leefbaar Nederland.

Een beetje leven in de brouwerij. Dat zal het misschien opleveren. Voor zolang het duurt. Toch is de politieke cultuur wel grondig aan vernieuwing toe.Paars zei het wel maar deed het niet.Als het aan ons ligt zal het wél gebeuren.Een sterk en onafhankelijk opererend parlement.Meer openheid, minder achterkamer. Meer dualisme, minder torentje. Een regeerakkoord op hoofdlijnen niet in detail. Daar mag men ons aan houden.

Thom de Graaf heeft ook het licht gezien. Hij wil nu af van het torentjesoverleg.Het was niet veel meer dan een rituele wekelijkse lunch, zei hij vorige week. Na 4 jaar lunchen met Kok en de zijnen is hij er achter. Na 4 keer 50 is 200 lunches weet hij het zeker. Thom, goed voor zo'n 3 broodjes per lunch, heeft er 600 broodjes ritueel zitten wegkauwen. Een beetje een laatbloeier die Thom, maar hij heeft natuurlijk gelijk. De vraag is nu: doe ie 't of doet ie 't niet? Wat ons betreft schaft een nieuw kabinet het diréct af. En de verleiding om wekelijks met Melkert te lunchen…..Die valt ook wel te weerstaan.

Het zijn de vernieuwingen die morgen kunnen ingaan, die men nalaat. de vlucht naar voren is de vernieuwing van het systeem. De vlucht in de tijd. Het districtenstelsel is in. Ook bij de PvdA. Maar wat is ons land nou meer dan een district. Gaan we ons dan verliezen in persoonlijke hobby's van politici uit welke regio dan ook? Wij blijven vasthouden aan de evenredige vertegenwoordiging. Het doet recht aan de pluriformiteit. Het is het meest eerlijke systeem. En met politieke vernieuwing moet een nieuw kabinet direct beginnen.

Congres, vandaag stellen wij ons nieuwe programma vast. Een programma met een antwoord op de problemen van nu.Een programma dat richting geeft aan de samenleving van de toekomst. En er valt

wat te kiezen op 15 mei. De keuze voor de politieke agenda voor de komende 10 jaar. Daar gaat het om.Gaan we door op de weg van groeiende ongelijkheid?

Van veronachtzaming van publieke waarden? Van ontmanteling van solidariteit? Of kiezen we voor vernieuwing van de agenda. Met nadruk voor kwaliteit, duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid. Voor ontspannen arbeidsverhoudingen en goede zorgregelingen. Voor een leefbare en sociale leefomgeving. Voor culturele openheid en meer democratie. Wij hebben onze keuze gemaakt. Het woord is straks aan de kiezer.

De keuze van deze agenda staat los van de economische vooruitzichten. Dat de groei ook dit jaar wat tegenvalt realiseren wij ons goed. Het zal gevolgen hebben voor het tempo. Maar niet voor de richting van de verandering. Juist in wat mindere tijden wordt inkomenspolitiek weer actueel. De laagste inkomens verdienen de hoogste prioriteit.De hoogste inkomens verdienen de hoogste …belasting. Wij willen openbaarheid van alle topinkomens.De initiatiefwet van Ab moet nog voor de verkiezingen worden besproken. De verrijking aan de top zal een keer moeten stoppen.

De druk om nog scherper te kiezen bevestigt ons op een punt. Geld vrijmaken voor lastenverlichting is niet aan de orde. Dat is iets anders dan de lasten eerlijker verdelen. Maar de lasten bij de ene groep verlichten betekent dus bij de andere groep verzwaren. Aflossing van de Staatsschuld gaat bij ons onverminderd verder. Maar prioriteit heeft een inhaalslag in de publieke sector.Waar het weer aantrekkelijk wordt om te werken.Een behoorlijk salaris, aantrekkelijke verlofregelingen en een normale werkdruk. Dat verdienen de mensen in het onderwijs, de zorg en ook de kinderopvang.

Twee onderwerpen van die nieuwe agenda wil ik nog noemen. Zaken die Paars echt heeft laten lopen. De eerste is het verkeersinfarct. Rekening rijden en tolpoorten leden schipbreuk. Rechts Nederland kwam in actie; ze hadden nog succes ook. Zelfs een kabinet zonder het CDA zwichtte voor de Heilige koe. Maar het kan zo niet verder. Schaarste en vervuiling hebben nu eenmaal een prijs. Na miljoenen guldens en meters papier gaat het nu om de kilometerheffing.Paars wil een platte heffing; met elke

auto, op elke plek, op elk moment, dezelfde heffing. GroenLinks wil differentiëren in die heffing. Bij ons is rijden op het platteland en buiten de spits goedkoper dan in de randstad en

in de spits. De randstad zit immers al vol met auto's.Het alternatief van het openbaar vervoer stelt er tenminste nog iets voor. Maar op het platteland was het echt kaalslag in het openbaar vervoer. Daar zijn velen op de auto aangewezen.Dat verschil moet in de kosten duidelijk worden.

Er is nog een zaak waar we al jaren op wachten. Die ene solidaire basisverzekering in de zorg. Geen onderscheid meer tussen ziekenfonds en particulier. Een voldoende breed pakket..Het is niet meer de vraag of die er komt maar hoe. Dan gaat het vooral over de financiering. Inkomenssolidariteit is een absolute voorwaarde. Dus: laag inkomen, lage premie; hoog inkomen hoge premie. VVD en CDA willen voor iedereen dezelfde premie. En dan de lagere inkomens maar compenseren via de belastingen. Dat wordt een geldverslindende, inefficiënte en ongerichte maatregel. Het lijkt techniek, maar het is heel concreet. Het gaat om duizenden guldens per jaar. Wij kiezen voor zekerheid voor iedereen.

De anderen voor onzekerheid bij lagere en middeninkomens. Immers, jaarlijks zal over die compensatie en de omvang moeten worden besloten.

Als het economisch wat tegenzit, zie ik het al voor me. Minder fiscale compensatie of inkrimping van het pakket. Daar doen wij niet aan mee.

De zorg rekenen mensen tot het hoogste goed, terecht! Over de financiering valt niet te marchanderen. Zekerheid en solidariteit moeten niet alleen de inzet, maar ook de uitkomst van dat debat zijn!

Wij weten hier de PvdA aan onze zijde. Melkert wil het ook hard spelen. Hij zei vorige maand: met de PvdA wordt hierover geen compromis gesloten. Hij kon niet nalaten te hameren op het belang van

deze kwestie. Wil hij dit waarmaken, dan zal hij progressief moeten kiezen. Of wordt deze belofte straks via de Derde Weg afgevoerd. Ten onder aan pragmatisme en persoonlijke ambitie. Ik geef hem het voordeel van de twijfel. Maar nu hij de leiding van zijn club heeft, vraag ik hem die ook te nemen. Maak duidelijk hoe je deze langgekoesterde progressieve wens wilt realiseren!

Al regeer je nog 80 jaar met de VVD. Op dit soort terreinen lijkt succes uitgesloten. Ze zijn er overal: de winners en de losers; Maar de VVD kiest steeds voor de winners.Elk land kent ze: de sterkeren en de zwakkeren; De VVD kiest steeds voor de sterken. Neem het werkgelegenheidsbeleid. Een grote aanval op de gesubsidieerde arbeid. Zie de hun WAO voorstellen: Geen uitkering voor psychische arbeidsongeschikten. Kijk naar de volkshuisvesting: Op de bres voor de kopers, niet voor de huurders. Of het Europa beleid: Nieuwe voorwaarden aan de nieuwe lidstaten; zo blijft de Europese deling in stand.Zie het internationale beleid: nadruk op vrijhandel, niet op eerlijke handel;Voorop staat de bescherming van het industriële belang.

De VVD leek als monopolist op de rechterflank slapend rijk te worden. Dijkstal hoefde niet eens meer te toeteren voor de zetels. Nu is hij op vakantie. Maar als hij naar luilekkerland is wordt het toch tijd om terug te komen. De VVD wil altijd en overal concurrentie. Nu krijgen ze zelf concurrentie. Wij zijn benieuwd hoe dat smaakt. Hun keuze voor het gevestigde belang bevalt ons geenszins.Aan het neoliberale beleid moet een einde komen.

Dat stelt ook de PvdA voor een keuze: Durven of doormodderen. Doormodderen met lastenverlichting en ondoordachte marktwerking. Doormodderen met weinig aandacht voor publieke waarden; met voortdurende krampen als het woord hypotheekrente valt. Of durven: durven te kiezen voor solidariteit en gemeenschapszin. Durven te kiezen voor het collectieve goed en keuzevrijheid. Durven te kiezen voor nivellering en de aanpak van onze ecologische schuld.

Ik zou van de PvdA een keuze willen horen.Niet die oude CDA arrogantie; alles in het midden laten en na de verkiezingen toeslaan. Nee, een keuze voor de verkiezingen. Niet ontwijken maar profileren.

Geen monologen, maar debat. Dat kan zorgen voor politieke strijd. Dat geeft duidelijkheid voor de toekomst. Ik wil meer passie in de politiek. Dan gaat het écht ergens over. Dat maakt de campagne inhoudelijk; en dat willen wij heel graag. Voor dat die campagne losbarst is er tenminste nog één actuele kwestie.

De opvolging van de F 16. De urgentie van vervanging is niet hoog. Dat betogen wij al tijden. Nu deelnemen aan de ontwikkeling van de JSF is je voor veel geld definitief vastleggen. Dat is onverantwoord.

GroenLinks spoort het kabinet aan tot minder daadkracht! Oppositie gericht op inhoud bracht ook succes. Bijv. Ineke's huurders bij een verhuizing. De woning hoeft niet meer terug in de oorspronkelijke staat. Mohamed zorgde voor geld voor de voorschool en intercultureel onderwijs. Ons voorstel tijdelijk de atv in het onderwijs te verzilveren sloeg aan. Het leverde 1000 extra banen in de strijd tegen het lerarentekort. Als jullie straks nieuwe fietsenstallingen zien op de station: Denk dan aan Hugo; hij kreeg het voor elkaar. Kwaliteiten van GroenLinksers worden steeds breder gewaardeerd. Marijke als voorzitter van de onderzoekscommissie bouwfraude. Ook een prima voorzitter als het een enquête wordt. Tof Thissen als directeur van DIVOSA, de sociale diensten. Een spilfunctie in de armoedebestrijding. We hebben een sterke kandidaat als Commissaris van de Koningin in Overijssel. Die vacature zouden wij graag vervullen.

Congres, Een inhoudelijke campagne. De vaststelling van ons programma levert daarvoor het startschot. Van ideaal tot realiteit. Onze kracht ligt in het haalbare alternatief. Een heldere keus, financieel onderbouwd. Het onderscheid ons voldoende van de rest. Daar hoeft vandaag niet veel meer af of bij. Dan ligt er een wervend programma. Maar tussen het programma van nu en de zetels van straks zitten de mensen die hun keus moeten maken. We willen onze kiezers vasthouden en anderen overtuigen. Dat vraagt om een forse inspanning. Jullie als kader zijn daarbij onmisbaar. GroenLinks is geen eenmanszaak maar een groeiend collectief. Op mij kunnen jullie rekenen. Ik reken op jullie.